

Notat til May-Britt (25 – 30 minutter)

Den norske barnehagetradisjon er snart 200 år.

På starten av 1800-tallet fikk vi barneasyl for industriarbeidernes barn.

Målet var å holde barna borte fra gata.

På 1900-tallet ble barnehagene påvirket av filosofien til Frøbel.

Med flere kvinner i arbeidslivet, kom kravet om flere barnehager, i 1975 fikk vi den første barnehageloven.

I Norge har vi to tariffområder for offentlig sektor.

Innenfor de private har vi flere tariffområder. Det vil si flere parter.

Partsamarbeidet har en viktig rolle i å forme utviklingen av barnehagesektoren, som lovendring, utarbeidelse av rammeplan og strategier.

Dette kan også inkludere diskusjoner om kompetanseutvikling, arbeidstidsordninger og andre aspekter av arbeidslivet.

Partsamarbeidet kan også inkludere prinsippet om sosial rettferdighet ved å arbeide for likhet, likestilling og inkludering i arbeidslivet.

Partene deltar ofte i samfunnsdebatter og gir bidrag til utvikling av politikk av barnehagesektoren.

For eksempel samarbeider Fagforbundet med Utdanningsforbundet og Foreldreutvalget om barnehagedagen.

Og av andre interessegrupper har vi Foreldreutvalget for barnehager, utdanningsinstitusjoner og myndigheter.

Barnehageloven

Barnehageloven regulerer godkjenning av barnehagene, krav til pedagogisk kompetanse og regulering av antall ansatte per barn uti fra om barn er over eller under 3 år.

Barn og foreldre skal ha medvirkning på innholdet i barnehagetilbudet.

Mange barnehager krever kostpenger, mens i andre barnehager har foreldre med matpakke til barna,

De fleste foreldre velger barnehagen i nærmiljøet, men noen ønsker å kunne velge alternative barnehage som for eksempel gårdsbarnehage, idrettsbarnehage, en barnehage med en spesiell pedagogisk retning eller en barnehage basert på tro.

Det kan også tilby åpen barnehage som et tiltak for integrering.

Barnehageloven krever følgende bemanningsnorm;

- **1 ansatt per 3 barn under 3 år**
- **1 ansatt per 6 barn over 3 år**

Barnehageloven krever følgende pedagognorm;

- **1 pedagog per 7 barn under tre år**
- **1 pedagog per 14 barn over tre år**

Barn rett til barnehageplass

Loven gir alle barn rett til barnehageplass ved fylte 1 år.

Barna begynner på skolen det året de fyller 6 år.

Det siste året før skolestart gjøres det mange aktiviteter og forberedelser i barnehagen for at barna skal få en god overgang til skolen.

Prisen på tilbudet er redusert, slik at alle barn kan gå i barnehagen.

I Norge har nesten alle barn som starter i skolen vært innom barnehagen.

Rammeplanen

En rammeplan for barnehager er et styringsdokument som gir retningslinjer og mål for innholdet i barnehagens pedagogiske virksomhet.

Rammeplanen utarbeides ofte av myndighetene på nasjonalt nivå og gjelder for alle barnehager.

Den gir et felles fundament, samtidig som den gir rom for lokal tilpasning og fleksibilitet i gjennomføringen.

Den fungerer som en veiledning for barnehagepersonalet og gir et overordnet rammeverk for arbeidet med omsorg, lek og læring i barnehagen.

Målet med en rammeplan er å sikre at alle barn får en god og likeverdig start på sin utdanning.

Rammeplanen er med på å sikre at barnehagene gir et likeverdig tilbud av høy kvalitet til alle barn, uavhengig av geografisk beliggenhet eller eierform.

Tradisjonelt har den norske barnehagen en flat struktur.

Rammeplanen beskriver hva de ansatte skal gjøre, men ikke hvem som skal gjøre de ulike aktivitetene.

Rammeplanen har et eget kapittel om Roller og ansvar.

Barnehagen er en lærende organisasjon der hele personalet skal reflektere rundt faglige og etiske problemstillinger, oppdatere seg og være tydelige rollemodeller.

Barnehageeieren og alle som arbeider i barnehagen, skal sammen bidra til å oppfylle målene og kravene i rammeplanen med utgangspunkt i sine erfaringer og sin kompetanse.

Rammeplanen beskriver barnehageeierens, styrerens og den pedagogiske lederens roller i barnehagen.

Det er kommune som er barnehagemyndighet.

Kommune har ansvar for at private og kommunale barnehager følger innholdet i rammeplanen.

Samisk

Alle barnehager skal bygge på verdigrunnlaget som er fastsatt i barnehageloven og internasjonale konvensjoner som Norge har sluttet seg til. Barnekonvensjonen gir barn rett til medvirkning og ILO-konvensjonen forplikter barnehagene med at de skal synliggjøre samisk kultur, og bidra til at barna kan utvikle respekt og fellesskapsfølelse for det samiske mangfoldet.

Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt.

Barna skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på. Samtidig skal barnehagen gi felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskap.

Barnehagen som pedagogisk virksomhet

Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet som skal planlegges og vurderes.

Barn og foreldre har rett til medvirkning i disse prosessene.

Målet med barnehagen som pedagogisk virksomhet, er å gi barna et tilrettelagt tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen.

For å oppnå dette skal barnehagen være en lærende organisasjon, og det pedagogiske arbeidet skal være begrunnet i barnehageloven og rammeplanen.

Rekruttering

I Norge har vi hatt flere ulike rekrutteringskampanjer for å få flere barnehagelærere og flere menn i barnehagen.

Dette arbeidet har vi gjort ved å legge til rette for at ansatte i barnehagene kan bli barnehagelærer ved deltidsutdanning eller via arbeidsplassbasert barnehagelærerutdanning (ABLU).

Det er også lagt til rette for videreutdanning for barnehagelærere.

Jessica kan gi dere mer informasjon om dette studiet.

Fagforbundets lokale fagforeninger har sammen med arbeidsgiver lagt til rette for at assistenter skal kunne ta fagbrev som barne- og ungdomsarbeidere.

Vi jobber også for at Barne- og ungdomsarbeiderne skal kunne videreutdanne seg via høyere yrkesfaglig utdanning på fagskole.

Tone Kristin og Ellen vil snakke mer om dette i morgen.

Fagforbundet ønsker å øke andelen menn i barnehagen.

Vi har gjennomført flere nasjonale konferanser for Menn i barnehage.

Dette for å ivareta, synliggjøre og beholde mennene i sektoren.

Om dere ønsker mer informasjon om dette arbeidet ta kontakt med Kristian eller Marius

Bemanning

Selv om vi i 2018 fikk en bemanningsnorm i barnehage, ser vi fortsatt at det er stort behov for en økt grunnbemanning.

I Norge er barnehagelærere yrkesgruppa med høyest sykefravær og assistenter i barnehage og skole har tredje høyeste sykefravær.

I fjor kom det tall som viste at det legemeldte sykefraværet i barnehagene, som omfatter 108 000 ansatte, er på totalt 8,0 prosent.

Det er hele 63 prosent høyere enn gjennomsnittet for alle sysselsatte.

I 2022 brukte norske kommuner rundt 1 milliard på å leie inn vikarer fra bemanningsbyråer.

Dette viser at det er et stort behov for flere ansatte i barnehagene, og at den manglende bemanningen fører til høy slitasje og høyt sykefravær.

Tenk så mange flere faste ansatte barnehagelærere, fagarbeidere og assistenter vi kunne fått for disse pengene!

Et høyt sykefravær går selvfølgelig også ut over kvaliteten på tilbudet til barna.

Barna trenger forutsigbarhet og trygghet og å danne gode relasjoner med de ansatte rundt seg.

Og det er de barna som strever som trenger det mest.

Da må man ha stabilitet i personalgruppa.

Vi vet også at det ofte er den spesialpedagogiske hjelpen som ryker først ved sykefravær i en barnehage fordi behovet på avdelingen må dekkes opp.

For at spesial pedagogikk skal ha effekt må man ha systematiske tiltak over tid. Denne systematikken går ofte tapt ved et høyt sykefravær.

Flere kommuner i Norge har gjennomført lokale tiltak med økt bemanning.

Et eksempel er Stavanger, der de gjennomførte et prøveprosjekt med økt grunnbemanning i to barnehager.

Der *halverte* de sykefraværet på kort tid, noe som igjen førte til at de slapp å leie inn vikarer via bemanningsbyrå.

I tillegg rapporterte de ansatte at det gav økt ro og trivsel i barnehagene.

Involvering av fagforeningene er helt essensielt for å få bedre barnehager. Fagforbundet er part i et nasjonalt bransjeprogram for Inkluderende Arbeidsliv.

Formålet er å mobilisere arbeidslivets parter til å ta fatt på felles utfordringer.

Ansattes arbeidsmiljø er tett koblet sammen med kvalitet, og bransjeprogram barnehage gir barnehagene metoder som gjør at de kan arbeide mer effektivt med arbeidsmiljøet.

Bransjeprogrammet har som sine to hovedmål å redusere sykefravær og frafall på arbeidsplassen.

Og arbeidet har gitt resultater:

I 2022 har barnehagene som deltar i prosjektet for første gang lavere legemeldt sykefravær enn barnehager generelt.

Barn med særskilte behov

Alle barn som går i barnehage har krav på tilrettelegging innenfor det ordinære, vanlige tilbudet i norske barnehager.

Dersom barnehagen ser at de ikke klarer å ivareta et barn innenfor det ordinære tilbudet, sender de en søknad til den kommunale støttetjenesten, til pedagogisk-psykologisk tjeneste som forkortes til PPT.

PPT går da inn og gjør en vurdering og kartlegging og skriver en “sakkyndig vurdering” som sier noe om hvilke behov og tiltak barnet har behov for, og hvor mange timer spesialpedagogisk hjelp de anbefaler.

PP-tjenesten bistår både offentlige og private barnehager.

Den sakkyndige vurderingen sier også noe om hvilken kompetanse de ansatte som utfører den spesialpedagogiske støtten bør ha,

og hvordan støtten bør organiseres, eksempelvis i små grupper, som støtte i lek, og i overganger.

Selve utføringen av den spesialpedagogiske hjelpen er det stort sett de ansatte på de ulike barnehagene som gjør.

Det er en stor utfordring i Norge at veldig mye av den spesialpedagogiske hjelpen utføres av ansatte som ikke har spesialpedagogisk kompetanse.

Vi vet at disse barna kanskje i størst grad har behov for spesialisert kompetanse.

Dersom andre ansatte utfører den spesialpedagogiske hjelpen, skal de ha veiledning av noen med kompetanse på de ulike utfordringene, eksempelvis ved språkvansker.

Denne veiledningen vet vi at ofte ikke blir gjennomført.

At ansatte skal ha nødvendig kompetanse og veiledning, er noe Fagforbundet jobber mye med.

Statped er det *statlige* spesialpedagogiske støttesystemet.

De har en mer spesialisert kompetanse og bistår når det er snakk om mer varige og komplekse spesialpedagogiske behov.

Kompetanseløftet

Grunnen til at jeg beskriver systemet for oppfølgingen av barn med særskilte behov på de ulike nivåene, er at vi nå står midt oppi en omleggingsprosess som har konsekvenser for hvilket tilbud disse barna får,

og for våre medlemmer i sektoren.

I Norge har det statlige støttesystemet for barn og unge de siste årene vært under en omleggingsprosess.

Målet er at den spesialpedagogiske hjelpen skal være tettere på barna.

Konsekvensene av nedbygging av den statlige tjenesten Statped, hvor myndighetene mener at kompetansen for å ivareta mer spesialiserte oppgaver,

i større grad skal være ute i kommunene og i barnehagene.

Dette har ført til at det har vært et stort behov for mer kompetanse i barnehager, skoler og i PP- tjenesten.

Samtidig er det et krav i flere kommuner om at mer, og flere av utfordringene skal kunne ivaretas innen det ordinære, allmennpedagogiske tilbudet, og ikke innenfor det spesialpedagogiske.

Det er liten tvil om at økonomi er en faktor som spiller inn i dette.

Dette gir barnehage- og skolesektoren noen utfordringer med tanke på kompetanse og bemanning, som vi gjerne kan diskutere mer i løpet av disse dagene;

- Er det riktig at mer komplekse utfordringer skal ivaretas innenfor det allmennpedagogiske barnehagetilbudet?
- Har ansatte den kompetansen de trenger?
- Er bemanningen god nok til å kunne gi et godt tilbud?
- Og hvordan klarer vi å *inkludere* og tilpasse barnehagetilbudet til det mangfoldet av barn som vi møter?

Det er spørsmål jeg håper vi kan ta med oss inn i gruppearbeidene senere.

Som følge av omleggingsprosessen har myndighetene satt i gang det som kalles "Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis".

Det skal være et varig kompetanseløft hos ansatte og skal bidra til at kommuner har tilstrekkelig kompetanse tett på barn og elever.

Målet er blant annet at barnehager, skoler, PP-tjeneste og andre i laget rundt barnet og eleven, jobber sammen for å skape et inkluderende fellesskap og at det pedagogiske tilbudet tilpasses slik at *alle* barna får et best mulig utgangspunkt for utvikling og læring.

Hoveddelen av kompetanseløftet er tilskudd til kollektiv etterutdanning i barnehage og skole.

Barnehage- og skoleeiere kan søke om tilretteleggingsmidler eller vikar- og stipendmidler for videreutdanning i spesialpedagogikk for lærere.

I morgen skal Tone Kristin Rekstad, som er barnehagelærer, fortelle mer om hvordan det har vært å delta på denne etterutdanningen, og gi oss et innblikk i hvordan barnehager i praksis jobber med kompetanseheving på det spesialpedagogiske feltet.

Finansiering av private barnehager

På 90-tallet og begynnelsen av 2000-tallet var det et stort behov for flere barnehageplasser.

I 2003 inngikk de politiske partiene “Barnehageforliket”, en tverrpolitisk enighet med mål om å få full barnehagedekning.

Da vedtok man også at barnehager med “forretningsmessig drift” skulle få offentlig støtte for å drive barnehager, og vi fikk en sidestilling av kommunale, kommersielle og ideelle barnehager.

Det ble startskuddet for en storstilt utbygging av kommersielle barnehager.

I ettertid ser vi at flere kommersielle barnehageeiere har blitt milliardærer og bygget opp store formuer basert på offentlig finansierte barnehager.

Nesten 90 prosent av kostnadene i private barnehager dekkes av offentlige tilskudd, resten er foreldrebetaling.

Dette har spesielt de siste årene vært, og er nå, en stor politisk debatt i Norge. Drift av barnehager, og andre velferdstjenester, kjennetegnes av at de er arbeidsintensive, det vil si at det er store kostnader knyttet til personell, og personalkostnader, som lønn og pensjon.

Derfor er det også her det store innsparingspotensialet for de kommersielle eierne ligger – i å ha lav bemanning og kutte i lønns-, pensjons- og arbeidsvilkår for de ansatte.

I Norge får de private barnehagene et tilskudd som skal gå til å dekke ansattes pensjon.

I 2019 så man at de private barnehagene samlet sett fikk nesten en milliard kroner mer i pensjon enn de faktisk brukte på pensjon.

Derfor mener Fagforbundet at barnehagene kun skal få dekket pensjonskostnader som de kan vise til at de faktisk har.

Det er også dokumentert at de store barnehagekonsernene har lavere personalkostnader og i snitt har lavere bemanning enn de kommunale barnehagene.

Den viktigste forklaringen på de høye overskuddene i kommersielle barnehager er gjennomgående lavere bemanning.

Det er helt åpenbart at kvaliteten på barnehagetilbudet reduseres når det er mange barn per ansatt,

og det har konsekvenser for arbeidshverdagen til de ansatte og for våre medlemmer.

Vi mener at barnehager skal drives av det offentlige, med et supplement av ideelle barnehager, slik at vi er sikre på at alle pengene som er bevilget til barnehage, faktisk går til barnehage.

Så er det også viktig å påpeke at vi har mange medlemmer i private, kommersielle barnehager, og vi jobber hele tiden for at de skal ha best mulig lønns- og arbeidsvilkår.

Tillitsreform og trepartssamarbeid (Stine) -

OBS! Jeg skriver dette mer ut i neste uke, dersom det er ønskelig å ha mer med enn hva som allerede står om IA. Gi meg gjerne tilbakemelding på dette, May-Britt!

Tillitsreform er et tydelig prosjekt hos nåværende regjering.

Det skal bidra til et godt partssamarbeid ute i kommunene.

Arbeidet i tillitsreformen er akkurat kommet i gang så det gjenstår å se hva vi kan få av resultater.